

salvator

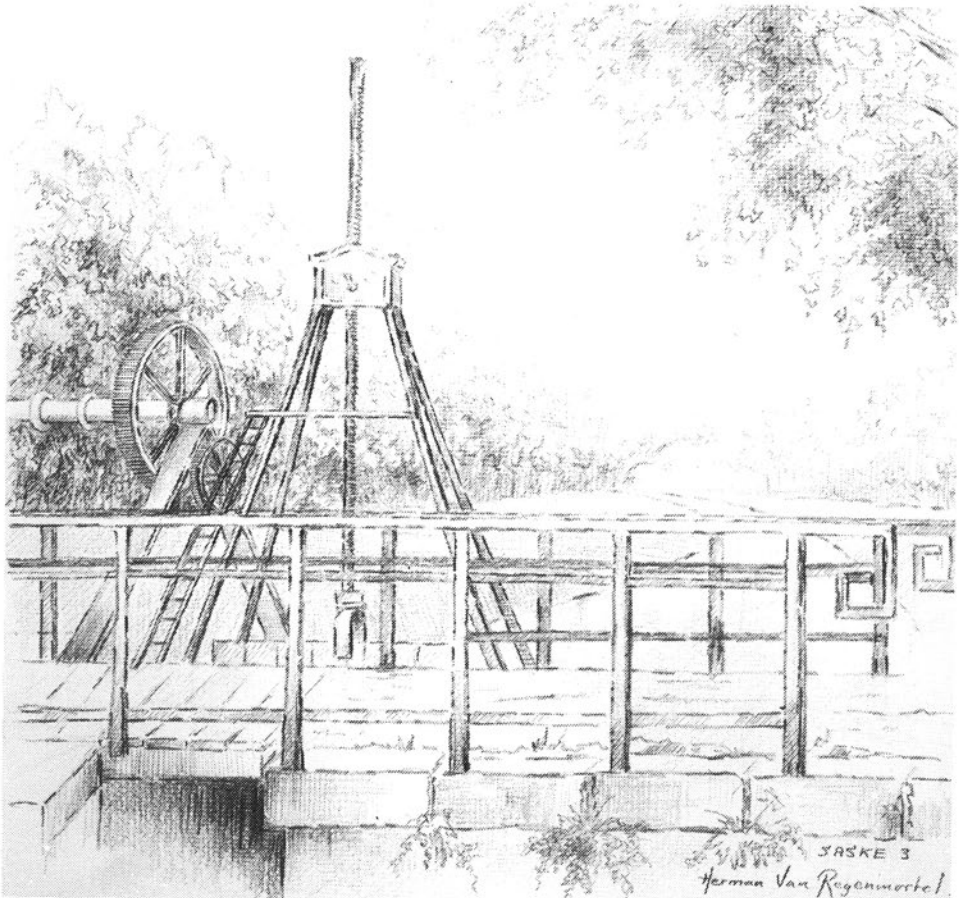
DAVIDSFONDS

GROENCOMITE

HEEMVRIENDEN

KESSELS DRIEMAANDELIJKS CULTUREEL TIJDSCHRIFT

Nr 35

September 1980

IN DIT NUMMER ...

Per fiets naar 'Saske 3'

La Belgique, dat leuke land ... of de loting

Romeins te Bevel

Wijziging straatnamen een overbodige absurditeit

Allerlei

PER FIETS NAAR 'SASKE 3'

Eén van de grootste werken die men vorige eeuw - in 1843 om nauwkeurig te zijn - in onze streek heeft uitgevoerd was ... het kanaliseren van de Kleine Nete.

Voor die periode een reusachtig werk. Immers in die tijd zonder motoren werd alles nog 'met de hand' uitgevoerd. Inzonderheid het bouwen van vier sluizen tussen Lier en Grobbendonk vergde toen heel wat man-uren. Drie van die sluizen moesten het (kleine) verval van de Nete opvangen. Het vierde maakte de aansluiting van de Nete met de oude vaart te Grobbendonk mogelijk. Het handwerk uit die tijd was echter ook degelijk werk want de sassien - uitgezonderd 'Emblem-sas' - liggen er nog. Wel ietwat verwaarloosd en vergeten maar voor de rest nog in goede staat.

Eén van die sasjes - sas drie in de volksmond - is een geschikt doel voor een nazomers fietstochtje. Het ligt in een mooi kader en is gemakkelijk, langs rustige binnenwegen die door het grensgebied van de Kempen en het Brabantse slingeren, te bereiken.

Voor wie vreest zonder hulp of wegbeschrijving het doel niet te vinden geven we een zo kort mogelijke doch vanzelfsprekend voor variaties vatbare wegbeschrijving.

Gemakkelijkheidshalve gaan we van start aan de kerk van Kessel-Dorp, richting Nijlen. Aan café 'Copacabana' rijden we de Oude Bevelsesteenweg op die we over ongeveer 1 km volgen tot juist voor het huis met nummer 95 waar we linksaf gaan, de aardeweg in. Deze bochtige weg volgen we over een flink stuk tot aan het kapelletje waar we weer links afdraaien en zo de Kraaistraat berijden. Voor niet lang want na een goede 100 meter rijden we terug rechts, richting Nijlen dus.

Vrij vlug komen we aan een wegsplitsing waar we rechts aanhouden; de Lege Baan in. Na een tijdje fietsen steken we de betonweg Bevel-Nijlen over en volgen nog altijd rechtdoor

dezelfde Lege Baan. Vervolgens steken we (zeer schuin) de steenweg Herenthout - Nijlen over en berijden zodoende de Looystraat. Aan de eerste grote electriciteitscabine gaan we links. Weer kunnen we een lang stuk rechtuit fietsen door de velden van de Boshoeck tot we een goede tweehonderd meter na de spooroverweg rechts de Hulstestraat inrijden. Na ongeveer 100 m links de Beenderstraat in en dan steken we na een poosje de grote baan over (voorzichtig hier !). We blijven de Beenderstraat volgen, steken de Grobbendonkse Baan over en fietsen dan rechts het Kronkelpad in.

Dit Kronkelpad volgen we steeds rechtdoor tot we vanzelf in de Heuvelstraat belanden. Nog altijd rechtdoor in de Heuvelstraat komen we dan terug uit op de Grobbendonkse Baan. Hier weer links richting Grobbendonk. Nog één lang stuk (1 km) rechtdoor en we zijn haast bij ons doel. Nog eenmaal draaien we links af en wel in de smalle zandweg tussen twee draadafsluitingen. Er staat een straatnaambord met 'Bouwelheide' aan de ene zijde van het wegeltje en aan de andere kant een rond verkeersbord dat iedere week, naargelang de grillen van de wind of een duwtje van spelende kinderen, een andere kant uitkijkt. Let echter op; er zijn twee wegeltjes die de naam 'Bouwelheide' dragen. Het is het tweede wegeltje dat we inslaan. Hier nog 500 meter fietsen en we staan voor het oude sas met het goed onderhouden sashuis (buitenverblijf van de dochter van Felix Timmermans).

De omgeving is hier prachtig. Let op het typische kempense landschap achter het sashuis. Malse weiden omzoomd met dennebossen. Blijven kunnen we hier echter niet en langs hetzelfde zandwegeltje zakken we weer af naar de Grobbendonkse baan.

Wie langs dezelfde weg als we gekomen zijn huistoe wil kan dit natuurlijk doen. Wie van afwisseling houdt kan ook een andere weg nemen maar dan moeten we hier links rijden; dus nog een stukje verder in de richting van Grobbendonk. Na 250 meter draaien we dan rechts de Heibloemlaan in. Steken na een tijd de Bouwelsesteenweg over en fietsen steeds rechtdoor eerst door velden en weiden en dan door dennebossen tot we op een zandweg uitkomen waar we niet meer rechtdoor kunnen. Hier gaan we rechts en dan is het steeds rechtuit richting Kessel. We zitten hier immers op de eeuwenoude 'Voetweg' Kessel-Herentals en komen probleemloos via de Looystraat en de lege Baan terug op ons vertrekpunt. Alles bij mekaar hebben we dan zo'n 20 kilometer afgelegd.

Wie deze afstand te miniem vindt om de fiets van stal te halen kan er ook sas 4 bijnemen. Om er te geraken nemen we dan in de Grobbendonkse Baan niet de Heidebloemlaan maar fietsen gewoon door in de richting Grobbendonk, steken de autosnelweg over en komen zodoende op de nieuw aangelegde industrieweg, gaan daar rechts en belanden dan op de hoofdweg Lindekens-Grobbendonk. Hier links tot vlak voor de Netebrug. Tussen het café en het water rijden we dan rechts de dijk op. 2 à 300 meter verder vinden we dan het oude sas. Als we daar gewoon verder fietsen komen we dan op het tracé van de oude vaart. Van

hier tot terug in het dorp is het maar enkele meters. Om terug thuis te geraken nemen we dezelfde weg terug zoals we gekomen zijn ofwel volgen we de hoofdweg tot aan de Lindekens, steken daar de weg Lier-Herentals over en rijden richting Herenthout tot een beetje voorbij de spoorweg. Draaien hier rechts de Molenbaan in en komen dan op een betonbaantje uit. Hier nog eens rechts, passeren de gerestaureerde molen van Bouwel en nemen dan de eerste weg links. De eerste weg die we nu aan onze rechterkant tegenkomen slaan we in en dan zijn er geen problemen meer. Het is alleen nog maar rechtdoor en via de Looystraat en De Lege Raan zijn we zo terug in Kessel.

LA BELGIQUE, DAT LEUKE LAND ... OF DE LOTING

Eén van de regelmatig weerkerende hoogtepunten in het leven van 'de Kesselaars van vroeger' was ongetwijfeld de jaarlijkse dag van 'De Loting'. Een dag in zekere zin te vergelijken met de eveneens regelmatig gevierde kermisdagen. Veel volk op de straat en in de herbergen. Een overmatig gebruik of misbruik van bier en jenever en meestal ook eindigend met vecht- en slemppartijen. Al is het woord 'hoogtepunt' hier eerder ironisch bedoeld. Want in werkelijkheid was de loting eerder een absoluut dieptepunt. En dit in al zijn facetten. Immers datgene waar alles om draaide, de eeuwenoude wet, het lot te laten beslissen wie er al dan niet 'soldaat zou worden' - iets wat op het eerste gezicht tamelijk rechtvaardig leek omdat ieder gelijke kansen had - was in de realiteit een schandelijke onrechtvaardigheid en een land, dat zich bij gelegenheid wel eens beschaafd durfde noemen, onwaardig ! Geen enkel argument of overweging van sociale, familiale of humane aard, om een jonge man afstel of zelfs maar uitstel van dienstplicht te verlenen, kwam immers in aanmerking en alleen het blinde toeval was het enige dat telde. Zo kon het dan ook gebeuren dat er uit één enkel gezin twee, drie zonen tegelijkertijd in het leger waren. Een drama dat ook hier te Kessel meermaals is voorgevallen ! De dienstplicht duurde in die tijd drie of vier jaar en in een samenleving waar het volkse gezegde 'boenk ... ieder jaar een joenk' bittere realiteit was, was de miserie, wanneer het noodlot toesloeg, in de getroffen familie niet te overzien. (1)

Inzonderheid de kleine boeren, die het hoofdzakelijk van de handenarbeid van eigen volk moesten hebben, kwamen dan in een vaak hopeloze situatie terecht. Het grofste onrecht in heel de toenmalige militiewet was echter het systeem van de 'vervangers'. De wet voorzag immers dat al wie dit wenste zijn legerdienst kon afkopen en een 'remplaçant' in zijn plaats kon laten 'dienen'. Een maatregel die er in hoofdzaak op gericht was de rijken en de machtigen te bevoordelen. De afkoopsom was immers zo hoog gesteld - ze bedroeg niet minder dan F 1600 - dat alleen bemiddelde families uit die tijd dit enorme bedrag kon-

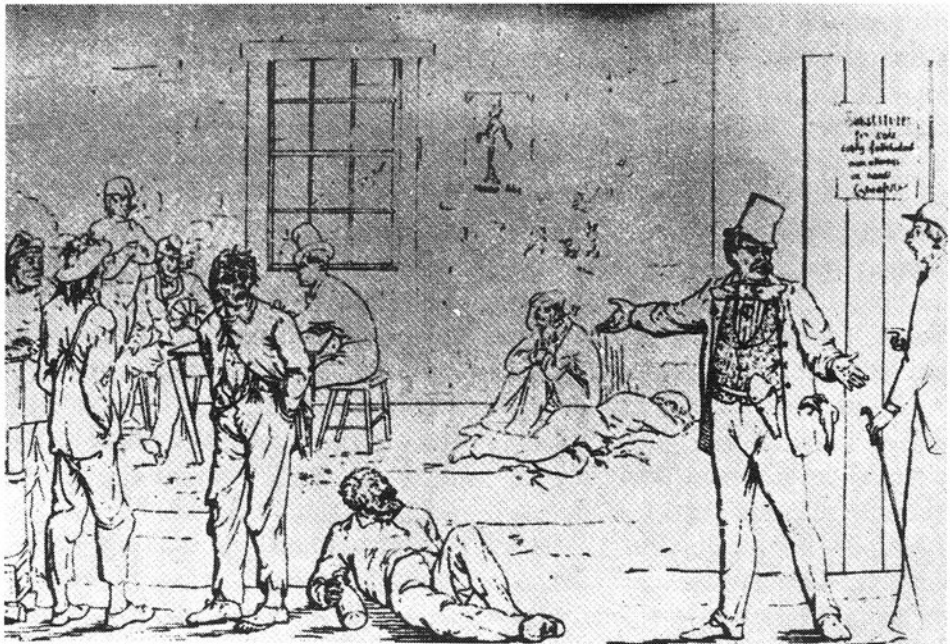

De loteling trekt zijn nummer uit een opgestoken hoed. (Prentenkabinet Parijs)

den bijeen krijgen. F 1600 is nu 'kleingeld' geworden. Jonge mannen die nu de leeftijd bereikt hebben waarop ze vroeger zouden moeten loten, gooien nu zonder verpinken dit sommetje tijdens één uitgangsavondje over de balk. Tachtig jaar terug was deze som echter gelijkwaardig aan de gemiddelde vergoeding voor drie jaar arbeid. Een werkmans verdiende toen immers dooreengenomen F 2 per ... dag ! Tijdens het slechte seizoen - de winter - waren er zelfs dagloners die bij de boeren wat klusjes gingen opknappen tegen een daggeld van één frank. De kost was dan wel inbegrepen ! Het was dan ook hoogst zeldzaam dat er in een werkmansgezin of bij de keuterboertjes een zoon kon vrijgekocht worden. Gebeurde dit toch een enkele keer, dan was dit enkel mogelijk doordat de ouders van de milicien in spé begonnen waren met te sparen van bij zijn ... geboorte. Voor de rijken was het probleem van de afkoopsom niet zo dramatisch. Hadden ze het geld niet dan konden ze het wel lenen. Ze beschikten over voldoende waarborg. Vaak kregen hun zonen ook de kans om wat te studeren en hadden als klerk of schoolmeester een vast inkomen dat soms nog wat hoger lag dan de afkoopsom zodat ze, alles bij mekaar, er nog goedkoop vanaf kwamen. Nu moet gezegd dat ook zij, al kregen ze de afkoopsom zonder al te grote moeilijkheden bijeen, niet zomaar definitief van

alle moeilijkheden verlost waren ! Want waren er zelden problemen met een vervanger die ze hadden aangeworven in het eigen dorp of bij de burens - die mannen moesten later nog leven in hun dorp - dan kwamen er vaak grote problemen met de 'remplaçanten' die in een ander dorp of in de stad werden geronseld. De meeste van die vervangers waren niet meer of minder dan uitschot. Kerels die niet wisten van wat hout pijlen maken en voor niets terugdeinsden. Sommige schrokken er niet voor terug regelrechte chantage te plegen en dreigden er mee, telkens ze in verlot kwamen, niet meer terug te zullen keren naar hun garnizoen. De afkoper was immers verantwoordelijk voor de vervanger. Zo gelukten de vervangers er dikwijls in om, buiten de afkoopsom, nog grote bedragen af te troggelen. Sommige burgemeesters deden ook hun duit in het zakje om de plaag van de onbetrouwbare 'remplaçanten' nog te verergeren. Ongure elementen die te veel last verkochten of er een gewoonte van maakten van 'den arme' te leven kregen een bewijs van goed gedrag en zeden, een aanbevelingsbrief en bovencp nog wat drinkgeld in de hand geduwd. Daarmee kon mijnheer zich in de stad gaan aanbieden als een voorbeeldig en betrouwbaar kandidaat-vervanger. In het eigen dorp waren ze dan voor een paar jaar van de lastverloper verlost !

Gemeentebesturen die goed bij kas waren deden er nog een schepje bij en kochten soms al de lotelingen vrij. Een vroege vorm

Bureau voor remplaçanten in Noord-Frankrijk (New York Library)

J. DE MEYER, Agent van Affaires en Proprietaris, Veerstraat 14, tegen de Beestenmarkt, te Gent.

Belast zich met het stellen van Remplaçanten en Substituanten voor den militiedienst, en waerborgt voor desertie, wegzending van het korps of alle andere oorzaken welke kunnen bestaan. Met diegenen, welke het zoo begeeren, gaet hij accorter aen voor de loting, om voor hen te loten daer in of uyt, stellende bij, eenen Remplaçant of Substituant voor hen die in het lot vallen, mits deze accorten te vooren schriftelijk te hebben gemaakt. (Koninklijk Legermuzeüm, Brussel)

van 'sociale bewogenheid'. Zoiets kwam goed over bij de bevolking. Zeker wanneer er verkiezingen in het vooruitzicht waren!

In de steden waren er zelfs makelaars die een soort verzekeringsagentschap tegen de gevolgen van een slecht afgelopen loting opgezet hadden. Ze noemden zich 'agenten van affairiën' die klanten zochten bij begoede families waarmee ze waterdichte kontrakten afsloten. Die agenten gingen dan zelf-loten in de plaats van hun klant. Was het een hoog nummer dat de agent trok, dan streek hij het overeengekomen 'honorarium' op en verdween. Trok hij een slecht nummer dan moest hij een vervanger zoeken. Het kwam er dan op aan zich zo vlug mogelijk naar de verzamelplaatsen van kandidaat 'remplaçanten' te begeven om zaakjes te doen. Waren er weinig kandidaten dan moest er dikwijls fel geboden worden tussen de agenten onderling om een vervanger te kunnen lijmen. Bij die 'koopwaar' waren er soms geslepen vossen die er in lukten de prijzen op te drijven zodat

ze een bedrag konden binnenrijven dat vaak merkkelijk hoger lag dan de normale F 1600.

De agenten waren echter ook niet van gisteren. In hun 'agentschap', meestal een herberg, hadden ze die dagen enkele meisjes in dienst die zeer bedreven waren in de kunst de mannen in enkele uren het hoofd op hol te brengen. Na enkele pinten, wat geflikflooi en veel loze beloften van de meisjes waren de jongelui meestal heel wat handelbaarder bij het 'zaken doen'. Niemand nam in die tijd aanstoot aan de praktijken van dergelijke agenten. De grote meerderheid was zelfs volkomen betrouwbaar als het er op aankwam de gesloten overeenkomst uit te voeren. Het waren meestal op rust gestelde officieren van het leger die hier een goede bijverdienste vonden. Ze vatten hun zaken ernstig op, lieten hun kontrakten door een heuse notaris opstellen en sperdeerden een zeker deel van hun 'budget' aan ... reclame in de kranten. Hier op de buiten, waar haast niemand een gazet las, deden de makelaars zelf hun ronde. Gewoonlijk verschenen ze rond 'Bamis'. In die periode was het bij de boeren de gewoonte hun financiële zaken te regelen. Wilden ze de gok wagen en een kontrakt afsluiten kon alles nog net in orde gebracht worden tegen het vroege voorjaar.

In die periode werd immers de jaarlijkse loting gehouden. Want, nadat het parlement ieder jaar opnieuw het contingent op te roepen miliciens had vastgesteld en verdeeld per provincie, duidde de bestendige deputatie het aantal op te roepen soldaten per militiekanton aan.

De zieke of schijnzieke lotelingen moesten dan eerst voor een speciale kommissie verschijnen. Een verhaal op zichzelf want 'om er van af te geraken' werden de meest uiteenlopende middelen gebruikt. Eerst om afgekeurd te worden en zo dit niet lukte om een goed nummer te trekken. De vroomsten lieten reeds lang op voorhand kaarsen branden voor de in deze materie gespecialiseerde heilige of gingen op bedevaart naar ergens waar men hoopte een nog straffere 'Voorspreker bij de Heer' te vinden dan in het eigen dorp.

De bijgelovigen hadden meer vertrouwen in 'Belezers' (2) en lieten zich daar 'behandelen'. Sommigen deden hele series novenen en lieten de ganse familie inspringen bij deze bezigheid. Als ondersteuning droegen ze dan op de dag van de loting een hele resem medailles op de borst. Anderen wendden zich tot kwakzalvers en bosdoktoren die er niet voor terugdeinsden de lotelingen, die eerder klein van stuk waren, een paar centimeter te doen krimpen. Ze vielen dan 'onder de maat' en werden niet opgeroepen. Hoe die kwakzalvers dat laptten bleef vanzelfsprekend hun geheim maar dat het dikwijls lukte staat vast !

Een andere kategorie speelde zelf 'dokter' maar dan in de omgekeerde richting. Wat er allemaal werd uitgehaald om toch maar een paar dagen ziek - en dan liefst doodziek en beter nog ongeneeslijk ziek te schijnen - is niet voor te stellen !

Na de loting begint men met de maat te nemen.

Een afzichtelijke baardziekte kreeg men door het gelaat enkele dagen na elkaar in te smeren met allerhande bijtende stoffen. Tabakssap en zeepwater drinken veroorzaakte hartkloppingen. Een flink stuk zeep opeten deed de lever geen goed en had 'het geel' tot gevolg. Rauw kippenbloed gemengd met zout verteerde niet en op het gepaste moment ingenomen kwam dit brouwsel er op de keuring, na wat gepruts met een vinger in de keel, terug uit. Een prucht van een bloedspuwing was dan het resultaat.

Gewoonlijk vielen de gevolgen van die ingrepen nogal mee. Na een paar dagen afzien waren de meeste van die lijntrekkers terug de oude. Een enkele keer waren de gevolgen wel dramatisch. Zo liep het eens slecht af voor een van die plantrekkers - een zekere Buchweiler of Boschweiler - die alhoewel hij een Kesselaar van geboorte was - vreesde door zijn Duitsklinkende naam last te zullen krijgen in het leger. De man deed een poging om zich te laten afkeuren wegens doofheid. Knoeide wat met zijn oren, hoorde tijdens de keuring geen enkel geluid meer en werd definitief afgekeurd. De ingreep was echter té radikaal. Hij bleef voor de rest van zijn dagen potdooft !

Enkelen gingen nog verder en wilden onder geen enkele voorwaarde soldaat worden ! Ze grepen naar de radikale middelen en hakten of schoten zich één of meerdere vingers af. Het was doeltreffend hoewel de meesten zich dit later bitter beklagden ! De 'schijnzieken' hadden over 't algemeen minder resultaat met hun truukjes. De 'keurders' waren ook niet van gisteren. Ze zagen verduiveld goed wie er komedie speelde of werkelijk iets mankeerde. Een echte zieke of zwakkeling keurden ze zelfs zeer gemakkelijk af. Daar had men in het leger toch niets dan last mee. Daarbij er waren lotelingen genoeg en men had keus te over tussen de gezonde en sterke mannen. Ook de

lijntrekkers werden gemakkelijk afgekeurd. Maar dan voorlopig. De wet voorzag immers vier opeenvolgende herkeuringen. Telkens met een tussenpoos van één jaar. Het viel dan ook niet zelden voor dat iemand drie jaar na mekaar werd afgekeurd en het vierde en laatste jaar werd goedgekeurd. De 'gelukkige' was dan 28 jaar bij zijn afzwaaien !

Maar eens de perikelen van de keuring achter de rug deed de administratie verder haar werk. En in februari kwam dan de 'garde' de jongemannen, die dit jaar de leeftijd van 20 bereikt hadden of zou bereiken, 'vriendelijk verzoeken' zich op die datum en op dat uur aan te melden op het gemeentehuis van Berlaar. Toen de hoofdplaats van het militiekanton waartoe ook Kessel behoorde.

Diezelfde garde was er dan ook bij wanneer op de bewuste dag de lotelingen - in groep en te voet - naar Berlaar togen. Hij was immers niet voor niets de ordehandhaver en wist, door jarenlange ervaring, dat er die dag wel enige orde te handhaven viel !

De lotelingen waren immers niet alleen. De meesten hadden zelfs een gevolg van tien tot twintig personen in hun kielzog. Lieven, vrienden, burens en kennissen trokken mee op. Uit sympathie en als steun. En in hun achterhoofd de bijbedoeling te profiteren van de gelukkigen die er uitlootten en die dag op geen pint zagen. Vele van die klaplopers hadden, voor ze te Kessel vertrokken, al een flinke voorschot genomen en verkochten onderweg al heel wat praat.

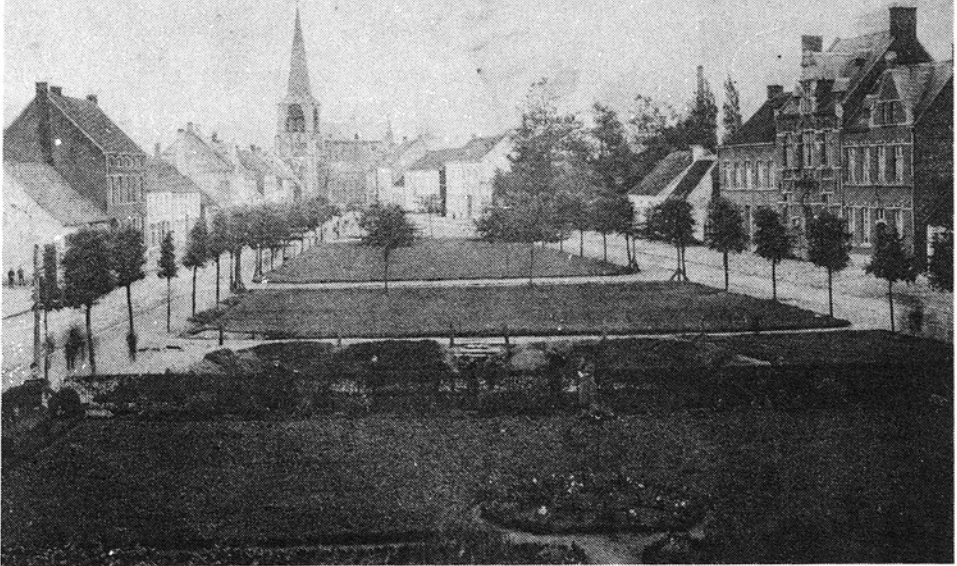
Bij de groep hoorden ook de onvermijdelijke 'lopers'. Meestal knapen die er voor bekend stonden vlug te been te zijn en onmiddellijk na de loting in vliegende vaart naar het eigen dorp renden om het goede nieuws te brengen. Sommige lotelingen hadden zelfs iemand gehuurd die het ver geschopt had in het leven en kon beschikken over een ... fiets.

Had men geen looper of fietser gevonden dan nam men een duif mee naar Berlaar. De uitslag van de loting werd dan op een briefje geschreven. De duif kreeg dit papiertje aan haar poot gebonden en kon naar huis. Als ze het nog aankon welteverstaan. Men schrok er toen immers niet voor terug om die beestjes mee naar de loting te nemen - kop naar onder - in de binnenzak van des eigenaars 'zip'.

Kwamen de lotelingen met hun aanhang dan te Berlaar toe, dan stond 'Den Blijk', het deel van de markt te Berlaar dat juist voor het gemeentehuis ligt, reeds propvol nieuwsgierigen. Want er kwamen heel wat lotelingen te samen in Berlaar.

Buiten de jonge mannen van Kessel en Berlaar werden daar ook die van Nijlen, Bevel, Gestel, Wiekevorst en Itegem opgeroepen.

Het aantal lotelingen van die zeven dorpen samen schommelde meestal tussen 150 en 160. Het was dan ook geen zeldzaamheid dat men die dag op de markt over de koppen kon lopen. Zonder

*'Den Blijk' te Berlaer. Op de foto leeg en verlaten.
Op de jaarlijkse dag van de loting kon men er over de koppen lopen.*

te spreken van de dorstigen die in de herbergen 'het uur der waarheid' afwachtten. Was het dan zover dan konden de operaties beginnen.

Een ingewikkeld en plechtig gedoe. En het duurde heel wat eer men na de inleidende werkzaamheden, zoals het voorlezen van de naamlijsten der lotelingen, het tellen en in kokers steken der lotnummers, het samenstellen van de commissie van toezicht en het klaarzetten door de garde van de lotelingen vóór het gemeentehuis, overging tot het afroepen van het getal waar alles om draaide. Het spilgetal eigenlijk. Een cijfer dat na ingewikkelde berekeningen door de bestendige deputatie was vastgelegd en dat voor dit militiekanton steeds rond de 57 lag. Wie een lager nummer trok was 'er in'. Wie een hoger nummer trok was vrij ! Eerst dan kon de eigenlijke loting beginnen.

Het spannendste ogenblik in hun ganse leven, aldus de lotelingen zelf. Iets dat de meesten lijkbleek, met trillende knieën en half versuft van de zenuwen eerder ondergingen dan welbewust uitvoerden. Hadden ze hun nummer dan getrokken dan kwam de reactie. Een reactie die vanzelfsprekend zeer uiteenlopend was. Zeker bij diegenen die een slecht nummer trokken. De meesten van die sukkelaars begonnen luidop te snikken als een kind al waren er ook mannen bij die stoer deden en geen spier vertrokken. Eén enkele keer viel het zelfs voor dat iemand deed of hij blij was met de uitslag en luidop riep 'dat hij die F 1600 eens gauw zelf zou verdienen en dat het bij de troep zo slecht nog niet was.' Zoiets was gewoon bluf en branie want in werkelijkheid was in die tijd de legerdienst één afschuwelijke gruwel !

Drie of vier jaar dienen in een garnizoenstad, die opzettelijk op grote afstand van de woonplaats uitgekozen werd, duurde eindeloos. Verlof was zeldzaam. Vervoer en verplaatsing moeilijk en schrijven was een hele karwei zodat het contact met thuis bijna onbestaande was. Voeding en logement waren ronduit slecht in het leger. Daarenboven speelde alles zich af in het Frans - de taal waar de meeste Vlaamse soldaten geen woord van begrepen - wat de oorzaak was van hemeltergende wantoestanden die we nu niet meer voor mogelijk houden.

Daarbij werd de geest in het leger grondig verpest door de 'remplaçanten' uit de steden die in sommige jaren meer dan een vierde van de getalsterkte van het leger uitmaakten. Deze 'beroepsvervangers', die meer termijnen na mekaar durfden doen, waren schorremorrie van het laagste allooi die de naieve 'schachten', die vóór hun legerdienst nooit verder van huis waren weggeweest dan tot onder de kerktoren, letterlijk terrori-zeerden. Door hun jarenlange dienst kenden ze de klappen van de zweep en beschikten over geld - de afkooppremie - die meestal werd uitgegeven aan wijntje en trijntje, met alle gevolgen vandien. De legeroverheid was niet erg gelukkig met die kerels. 'Er was niets mee aan te vangen'.

De soldij in het leger was in die tijd een aalmoes en wie het ongeluk had van ziek te worden werd om zo te zeggen gewoon aan zijn lot overgelaten. En er waren vele zieken in die tijd. Een vreemde koorts die soms blindheid tot gevolg had tastte vele soldaten aan.

Gelukkig dat er ook nog hoge nummers te trekken vielen !

Wie deze 'sjans' had wist met zijn blijdschap en geluk geen weg. Er waren er die met een schreeuw van vreugde een gat in de lucht sprongen zo hoog als ze voordien nog nooit gedaan had-

Jan Braems vertrekt naar Brecht om te loten. (Uit Conscience's De Loteling)

den en zoals ze het later ook nooit meer zouden doen. En nog voor de gelukzak buiten was vertrok de boodschapper al met het goede nieuws naar huis. Binnen wachtende lotelingen hadden immers al door de ramen het nummer naar buiten doorgegeven. Stonden de ouders van de loteling bekend als 'eurken' dan kon hij alleen lopen. Wist men echter dat er ergens drank in huis was gehaald om eventueel een goede afloop te vieren dan had de loper steeds een groepje dorstigen achter zijn veren. De loteling zelf werd bij het buitenkomen uitbundig gelukkiggewest en stak onmiddellijk 'zijn' nummer op hoed of pet. Dit nummer werd thuis dikwijls een mensenleven lang bewaard. Ingekaderd kreeg het dan een ereplaats tegen de muur van 'de voorkamer of de beste kamer'. Vrouwen die op de straat veelkleurige papieren rozen en slingers verkochten die dan ook op hoed of pet gespeld werden deden gouden zaken. Het geluk en het geld konden niet op die dag en de royaalsten kochten met een breed gebaar een bussel rozen voor het onwaarschijnlijk hoog bedrag van één frank. Het loon voor een halve dag werk !!

De herbergen haalden die dag reuze omzetten; de gelukkigen dronken en trakteerden alsof het nooit meer opkon en deden tot de avondschemering café na café.

Rond die tijd begonnen die van 'Balder' echter lastig te worden, zochten ambras en de eerste vechtpartijen braken uit. De 'vreemden' moesten er uit, in de eerste plaats die van Kessel, waar men in Berlaar om een duistere reden een pik op had. Maar geen nood, in Kessel waren ook café's en in kleine groepjes zakte men af naar het eigen dorp. Tot laat in de nacht trok men dan zingend en dansend herberg in herberg uit. Vele lotelingen kwamen met één dag wallebakken niet toe en niet zelden waren er vijf - zes dagen na de loting nog een paar onvermoeibaren op zwier die eerst naar huis afzakten nadat hun allerlaatste cent verteerd was.

De vele liedjes die men tijdens die drinkgelagen zong waren op enkele details na dezelfde in geheel het Vlaamse land. Een paar hadden plaatselijk wel een zekere voorkeur en de tekst werd naargelang de graad van dronkenschap van de zanger wel eens 'aangepast'. Hier in Kessel werden afwisselend twee liedjes gezongen waarvan de oudere mensen nu nog de tekst kennen. Het ene, meestal 'gebracht' door degenen die er ingeloot waren - die zongen inderdaad ook mee want het deed stoer aan en als het werd ingezet gaven ze zelfs het meest katoen - had als refrein:

'Vele liever, vele liever
Drie jaar soldaat
Dan te leven, zoals velen in den huwelijken staat'.

De uitgelotene

's Avonds als de alcohol zijn effect bereikt had werd de tekst wel lichtjes gewijzigd en bralde men uit volle borst en met de nadruk op het juiste woord :

'Dan te leven, met die teven in den huwelijken staat'.

Er was niets nieuw onder de zon. In welke fabel zei de vos ook weer dat de druiven te groen waren ?

Het tweede liedje, veruit het populairste was 'opgedragen' aan de toenmalige koning, Leopold II. Zo te zien liepen de 'verdedigers van Vorst en Vaderland' in die periode ook al niet zo hoog op met die vorst. Want zeer oneerbiedig werd de man in het liedje omschreven als 'Schele Leopold'.

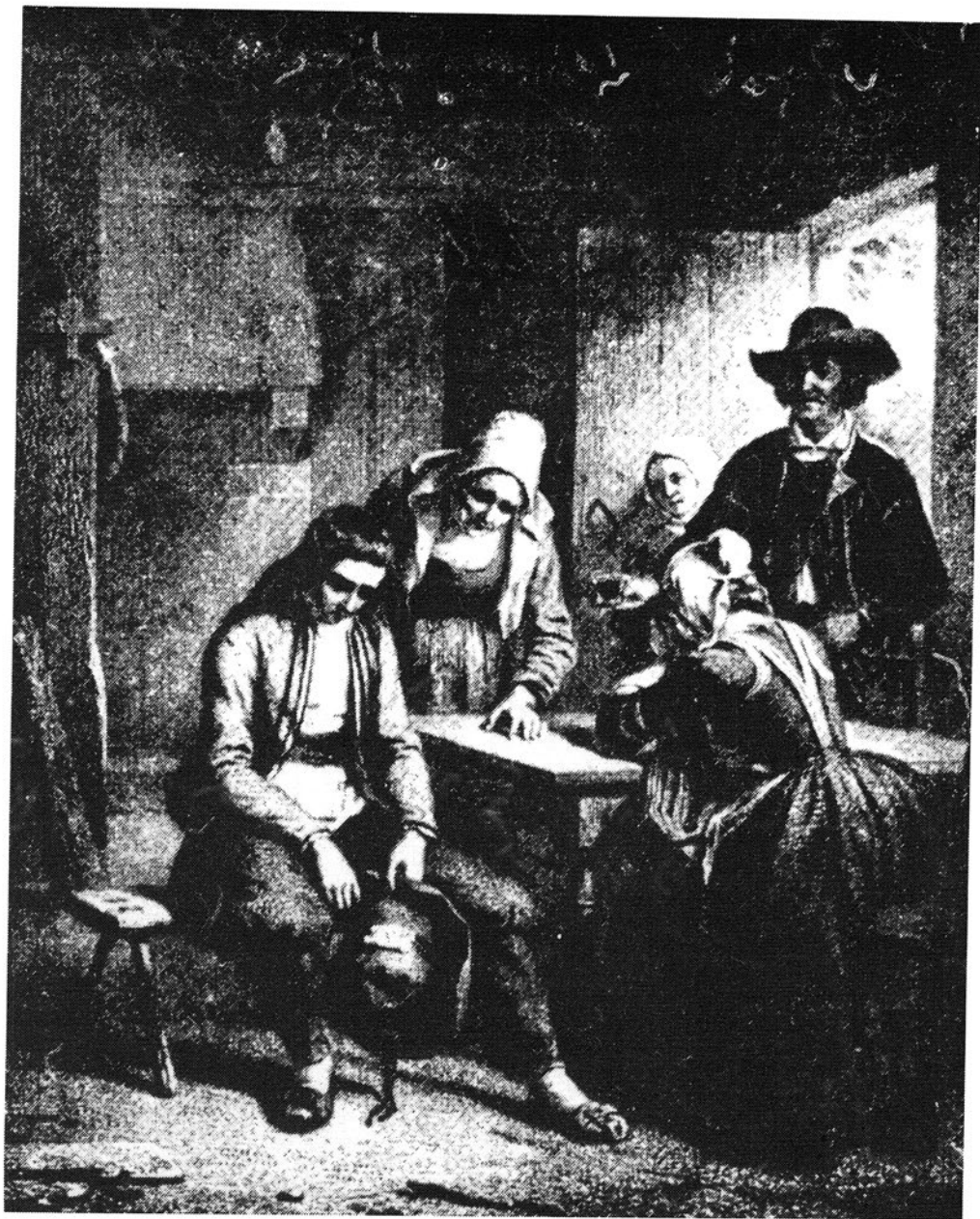
Om de volgende regel te doen rijmen op Leopol had men de keus tussen twee versies. Een zin die eindigde op 'zijn botten vol' en een variante voor de late uurtjes waarin bepaalde 'onderdelen' van Zijne Koninklijke Hoogheid op een sadistische manier onder handen of beter onder de voeten werden genomen.

Men was toen fel gebeten op deze 'Leopol' die men ervan verdacht het onrechtvaardige lotingsstelsel kost wat kost te willen behouden.

Toch was het juist diezelfde 'Leopol' die - al was het op zijn sterfbed - aan de loting een eind maakte met de ondertekening van de nieuwe militiewet ! Beter laat dan nooit, al kwam die 'laat' dan wel zéér laat ! In de andere Europese landen was de loting immers al lang afgeschaft. Pruisen had het goede voorbeeld al in 1806 gegeven. Vrij vlug volgden dan de meeste andere naties. Het 'achterlijke' Portugal nam als voorlaatste deze maatregel in 1884. Als 'verlichte natie' hinkte men hier achterna en eerst 25 jaar later, in 1909, werd er eindelijk een punt gezet achter de gehate loting. De laatsten van een eendeloze reeks lotelingen waren toen aan hun 'term' begonnen. Ingedeeld bij 'het voetvolk' zwaaiden ze drie jaar later af. Dienden ze bij het 'paardevolk' dan konden ze in 1913 'voor-goed' naar huis.

Maar in augustus 1914, pas één jaar later, stond de garde weer aan hun deur. Een pakje oproepingsbevelen in de hand, voor de vier jaar durende wereldoorlog die was begonnen ... zonder loting ... en voor duizenden zonder afzwaaien ...

Lode van Regenmortel

De ingelotene

(1) Een knipsel uit de krant van 1905.

VIER BROEDERS LOTELINGEN.

Te Momalle, provincie Luik, zijn vier broeders Brasseur, die deel moeten nemen aan de loting. Een tweeling geboren in februari 1885 en een tweeling geboren in december 1885.

Dit krantenberichtje illustreert nogmaals duidelijk hoe asociaal de loting was ! Het is wel een extreem geval. Om die reden is het ook waarschijnlijk in 'de gazet' geraakt. Hoe de loting voor die tweelingen afgelopen is werd niet vermeld. Mogelijk en hopelijk zijn ze er alle vier wel uitgeloot !

(2) De meest gekende en tevens de hoogst gewaardeerde belezers uit onze streek was zonder twijfel Maruske Top. Maruske woonde op de grens tussen Kessel-Statie en de Kloosterheide en was rond de eeuwwisseling op het hoogtepunt van zijn 'carriere'.

Een kandidaat-loteling die zich door Maruske liet belesen en zich daarbij zorgvuldig hield aan de erbij horende voorwaarden zoals, 'deftige omgang' met de meisjes, geen 'zatsels' of nachtbraken tijdens de weken die aan de loting voorafgingen, en bovendien echt geloofde in de kracht van het gebed van Maruske, kon er zeker van zijn er uit te loten. Honderden lotelingen waren er heilig van overtuigd dat zij door de bovennatuurlijke gaven van Maruske geholpen werden.

De grootste desillusie in het leven van Maruske Top was echter dat zijn eigen zoon, die als toenaam 'De Poes' had ... er in lootte.

Nu moet eerlijkheidshalve gezegd dat de schuld hiervan niet bij de vader maar wel bij de zoon zelf lag ! De Poes - een beetje losbollig van aard - was immers 's zondags vóór de loting samen met zijn vriend-buurjongen Jef Verswijvel in Emblem op de pinten gegaan.

Toen in de late uurtjes vrienden er hem op wezen dat het hoog tijd werd om naar huis af te zakken - als belezers aspirant-loteling moest hij zeker vóór twaalf uur thuis zijn - moet de Poes in al zijn jeugdige overmoed niet alleen zijn blijven voortdrinken tot een stuk in de nacht doch zou hij ook nog zeer oneerbiedig en met zijn twee handen als een toeter aan de mond in volle café hebben uitgeroepen : 'onzen ouwe kan mijn kl....!'

Toen de onverlaat de dag daarop in Balder zijn nummer trok luidde het verdikt : 'Trente-quatre'. Zijn vonnis was getekend ! Zijn vriend Verswijvel trok : 'Trente-cinq'. Er in ! Lijkbleek moet De Poes dan bij het buitenkomen uit het gemeentehuis vijf zes keer na mekaar gestameld hebben : 'Het is mijn eigen schuld ! Het is mijn eigen schuld !'

Afbeelding van een origineel lotingsnummer. Ze worden uiterst zeldzaam ! De Heemkundige Kring "De Kaeck" van Wommelgem heeft er echter nog twee in haar bezit.

Het afgebeelde exemplaar is er eentje van. Het is het nummer van een zekere Nicolas Aelterman uit Borgerhout. Met 215 lootte hij er toch nog in. Het militiekantoor waar hij lootte zal dan ook een zeer groot aantal lotelingen geteld hebben.

ROMEINS TE BEVEL.

Juist voorbij de oude dorpsgrens tussen Kessel en Bevel, tegen de Bevelbeek, werd zeer toevallig Romeins aardewerk gevonden. Te Bevel is de omgeving aldaar bekend als 'den Viersel', benaming die we in 1644 eveneens te Kessel ontmoeten in 'den beemd tot Viersel' en het 'Vierselbroek' in 1660 en 1684. In één onzer vorige nummers hebben we de naam Viersel gerangschikt onder de Frankische 'zele' of 'sala' (woonplaats) benamingen, ontstaan vanaf de 4e eeuw na Kristus. Maar, voor de Franken dit terrein inpalmden, stond hier een Romeinse nederzetting. Onder de Romeinse laag tekent zich zeer duidelijk zichtbaar een nog oudere bewoningslaag af. Bevel, of dit gedeelte vlak bij de Bevelbeek, was dus reeds voor Kristus bewoond !

Wat heeft men er gevonden ?

Op een tamelijk kleine oppervlakte werden heel wat scherven aangetroffen in en rond een met hout afgeboorde rechthoekige waterput. Scherven van dakpannen, van kommen in grijs-zwart inlands aardewerk (La Tène cultuur), een prachtig versierde schotel in rood aardewerk (terra si gillata) en de resten van een verbluffend grote dolium of voorraadvat - te vergelijken met onze oude 'stijnen potten' - vooral gebruikt om graan in te bewaren. Het zou hier gaan om een nederzetting - bij een waterput hoort uiteraard een nederzetting, villa of groep van woningen - uit de eerste of het begin van de tweede eeuw na Kristus.

Verdere opgravingen zouden toekomend jaar starten. Moeten we deze vondst in verband brengen met de destijds opgegraven vreemde houten konstrukties langsheen onze Oude Bevelsesteenweg en met deze die gevonden werden onder de woning van Walter Selderslaghs die niet zo heel ver vandaar aan de Nieuwe Bevelsesteenweg woont ? Volgens specialisten zouden hier de resten van een oude weg liggen.

Wat verbergt deze omgeving nog ? Moeten we de vreemde namen Hel, Hemel en Vagevuur, die niet zo heel ver van 'den Viersel' liggen toch in de periode der Germanen situeren ? Ook het nabije goed Kaerleberg of Karolusberg (Bevel) is een zeer oude stichting. Het gehucht Visseneinde wijst eveneens op een Frankische landinname. Komt er nog bij dat we in deze omgeving tussen de Hemelhoeve en de Karolusberg een Kessels veld konden situeren. Was dit de plaats van het Romeinse castellum waaruit de naam van onze gemeente ontstaan is of verwijst het doodgewoon naar een veld van een hoeve, de welbekende Ophovenhoeve (Herman Engels) te Nijlen ?

Het laatste woord is hierover nog niet gezegd.

NIEUWE STRAATNAMEN VOLKOMEN NUTTELOOS

Vóór enkele weken ontvingen alle aanwonenden van de straten waarvan men de benaming wil wijzigen - uitgaand van het college van Burgemeester en Schepenen van de gemeente Nijlen - een bekendmaking. Een bekendmaking waarin, zoals de wet het voorschrijft, een door de gemeenteraad voorgenomen wijziging van de straatnamen hier te Kessel 'ter kennis van het publiek gebracht wordt'.

Een schrijven waarin TWEE MEKAAR VOLKOMEN TEGENSPREKENDE PRINCIPES EN BESLISSINGEN samengebracht zijn !

Er wordt immers enerzijds als hoofdprincipe aanvaard - uitdrukkelijk bevestigd tijdens de gemeenteraadszitting van 12 juni jl. - dat de drie deelgemeenten op zichzelf een afzonderlijke WOONPLAATS zijn en dat de adressering in de toekomst volgens dit beginsel zal geformuleerd worden. Voor ons dus 2508 KESSEL.

Een wijze, logische en op alle gebied verantwoorde beslissing !

Anderzijds worden we er van op de hoogte gebracht dat er toch een aanvang zal worden gemaakt met de procedure om verschillende straatnamen te wijzigen. Dit met het argument dat ze dubbel gebruikt worden !

Welk zinnig mens kan dergelijke gedachtengang nu nog volgen ?

Het klinkt haast even absurd alsof iemand die we in onze verbeelding Jef Peeters zullen noemen het in zijn hoofd zou halen zijn voornaam te laten veranderen omdat er in een naburig dorp een Janssens woont die eveneens Jef gedoopt werd !

Doch hier is het geen fantasie maar een voornemen dat, moest het ooit omgezet worden in daden, voor ons de kwalijke gevolgen van de fusie nog maar eens zou aandikken !

Het voorstel om 2 straatnamen te wijzigen met het argument dat ze aanleiding geven tot verwarring (Stationsstraat/Stationssteenweg en Berlaarsestraat/Berlaarsesteenweg) is verdedigbaar, al zouden we kunnen zeggen dat het iets is als het gezegde 'lood om oud ijzer'.

Immers een wijziging der straatnamen is niet zomaar een eenvoudige administratieve ingreep ! Het brengt ook voor de gewone burger een heleboel narigheid met zich mee. Alle nadelen van een eventuele wijziging der straatnamen aanhalen is onbegonnen werk. Mogen we er toch enkele op een rijtje zetten ?

1. Alle aanwonenden van de straten met een gewijzigde benaming zouden nieuwe drukwerken moeten laten aanmaken. Inzonderheid voor zelfstandigen en handelaars niet te onderschatten

bijkomende kosten. Denken we maar aan nieuwe facturen, briefhoofdingen, omslagen, bestel- en leveringsbons, cliché's voor reklamedoeleinden, enzomeer.

2. Iedereen die aan een straat woont met gewijzigde benaming zal alle personen en diensten, waarmee hij of zij contact heeft, moeten op de hoogte brengen van deze verandering. En dit zijn er in de huidige papieren wereld waarin we leven een indrukwekkend aantal !
3. Ingevolge de ver doorgedreven automatisering duurt het vaak jaren vooraleer een nieuw adres aangepast wordt, wat een steeds groter wordende verwarring tot gevolg heeft. Als men bedenkt dat velen onder ons regelmatig post ontvangen met een adressering die soms 10 tot 20 jaar achterhaald is kan de 'aanwinst' van nóg maar eens een nieuw adres dit alleen maar verergeren ! Spreek hierover maar eens met uw postbode !
4. Al de 'slachtoffers' uit een straat met een nieuwe benaming zullen nog maar eens opnieuw hun identiteitskaart en autopapieren moeten laten aanpassen.
5. Een vlug optreden van allerlei hulpdiensten (900, ziekenwagens, rijkswacht, brandweer, enz.), waarvan sommige ook vanuit andere gemeenten naar hier gestuurd en ingeschakeld worden, wordt bemoeilijkt. Er is immers onvermijdelijk een aanpassingsperiode nodig aan het gewijzigde straatnamenpatroon. Tijdverlies van slechts enkele minuten kan hier een kwestie van leven of dood betekenen !

We hebben dan ook in de loop van de maand juli de bewoners van betreffende straten met een speciale omzendbrief met grote aandrang verzocht gebruik te maken van hun volste recht om tegen deze totaal zinloze en volkomen overbodige voorgenomen straatnaamwijziging bezwaar aan te tekenen.

Ieder kiesgerechtigde persoon die woont aan een straat waarvan men de naam wil wijzigen en tevens ieder eigenaar van een erf gelegen langs de bedoelde straten kon bezwaar indienen. Wat inhoudt dat meerdere personen uit éénzelfde gezin van dit recht konden gebruik maken !

Mogen we dan nog als slot onze verwondering erover uitdrukken dat een officiële instantie, hier het gemeentebestuur, de burgers ertoe aanzet de voorschriften van een andere officiële instantie te overtreden ? We worden immers verzocht om in de

toekomst achter de naam van onze woonplaats toch nog maar eens - zij het tussen haakjes - de aanduiding 'Nijlen' bij te voegen. Een volkomen overbodig en alleen maar verwarring schepend fantasietje ! Een dergelijke adresopgave wordt door de Regie der Posterijen formeel afgewezen ! Het mag gewoon niet !

En waartoe zulk ondoordacht voorstel zou leiden kunnen we niet beter illustreren dan door twee, uiteraard fiktieve, adressen naast mekaar te plaatsen. Het ene zoals het zou zijn na de voorgenomen 'ingreep' van het gemeentebestuur, het andere gebaseerd op wat we zouden kunnen noemen het gewoon gezond verstand.

Jan Peeters
Kessel-dorp 144

Jan Peeters
Dorpsstraat 144

2508 KESSEL (Nijlen)

2508 KESSEL

Wij laten het aan U over te oordelen wat het moet zijn, en naar dit gezond oordeel te handelen !

Hopelijk handelt ons gemeentebestuur er ook naar !

MARC VERREYDT STELT WEER TENTOON.

Onze tekenaar Marc Verreydt houdt voor de tweede maal een tentoonstelling van zijn werken. Wie vorige keer gaan kijken is zal ongetwijfeld ook deze tweede uitgave niet willen missen ! Alle nuttige gegevens hierover vindt U op het laatste blad van dit boekje.

Redactie en lay-out :

Tel. 031/80.36.80

Herman Van Regenmortel
Salvatorbaan 9
2508 KESSEL

PR 000-0603726-95
BBL 320-0405166-67
ASLK 001-0769107-70

Verantwoordelijke uitgever :

Lode Van Regenmortel
Oude Bevelsesteenweg 56

2508 KESSEL

Onze tekenaar Marc Verreydt stelt zijn werken tentoon in de schuur van de 'Ophovenhoeve' Kesselsesteenweg 35 te Nijlen op 27 en 28 september en op 4 en 5 oktober 1980 telkens van 11 tot 21 uur.